

ສາທູໂຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ

ກັບ

ອັກສອນສາດລາວ

PHA BUNCHANKAEO PHOTHICHITTO

AND

LAO PHILOLOGY

ກົງເດືອນ ເນດຕະວົງ

Kongdeuane Nettavong

ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ

Bounleuth Sengsoulin

ຄຳວອນ ບຸນຍະພອນ

Khamvone Boulyaphonh

ໂຟນເກີ ກຣາໂບສະກີ

Volker Grabowsky

ຮັນສ໌ ເກອອກ ເບີເກີ

Hans Georg Berger

ການຈັດພິມຂອງໂຄງການປຶກປັກອັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາ
PUBLICATIONS OF THE BUDDHIST ARCHIVE OF PHOTOGRAPHY

ANANTHA PUBLISHING

BADUR

Published and distributed with the support of

THE BADUR FOUNDATION
London

*

Distributed in Laos by

THE NATIONAL LIBRARY OF LAOS
Vientiane Capital

National Book Distribution Programme
to Schools and Public Libraries

First edition May 2012

ISBN 978-0-9844483-9-5

Artwork: Autcharavadee Sudprasert

Printed and bound by
AMARIN PRINTING AND PUBLISHING, Ltd
Bangkok
Kingdom of Thailand

ສາທູໄຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ

ກັບ

ອັກສອນສາດລາວ

PHA BUNCHANKAEO PHOTHICHITTO

AND

LAO PHILOLOGY

ສາທູໄຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ

ກັບ

ອັກສອນສາດລາວ

PHA BUNCHANKAEO PHOTHICHITTO

AND

LAO PHILOLOGY

ກົງເດືອນ ເນດຕະວົງ

Kongdeuane Nettavong

ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ

Bounleuth Sengsoulin

ຄໍາວອນ ບຸນຍະພອນ

Khamvone Boulyaphonh

ໂຟນເກີ ກຣາໂບສະກີ

Volker Grabowsky

ຮັນສ໌ ເກອອກ ເບີເກີ

Hans Georg Berger

ການຈັດພິມຂອງໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາ
PUBLICATIONS OF THE BUDDHIST ARCHIVE OF PHOTOGRAPHY

ANANTHA PUBLISHING

Under the High Patronage of

THE MOST VENERABLE

Pha One Keo Siththivong

Abbot of Vat Pak Khan and Vat Xiang Thong

Head of the Buddhist Fellowship of the District of Luang Prabang

THE BUDDHIST ARCHIVE OF PHOTOGRAPHY

Luang Prabang/Laos

in collaboration with

University of Hamburg

Asia-Africa-Institute

Research Project: The Lao Sangha and Modernity

2011-2015

Directed by Prof. Dr. Volker Grabowsky

DORISEA

and

THE NATIONAL LIBRARY OF LAOS

Vientiane Capital

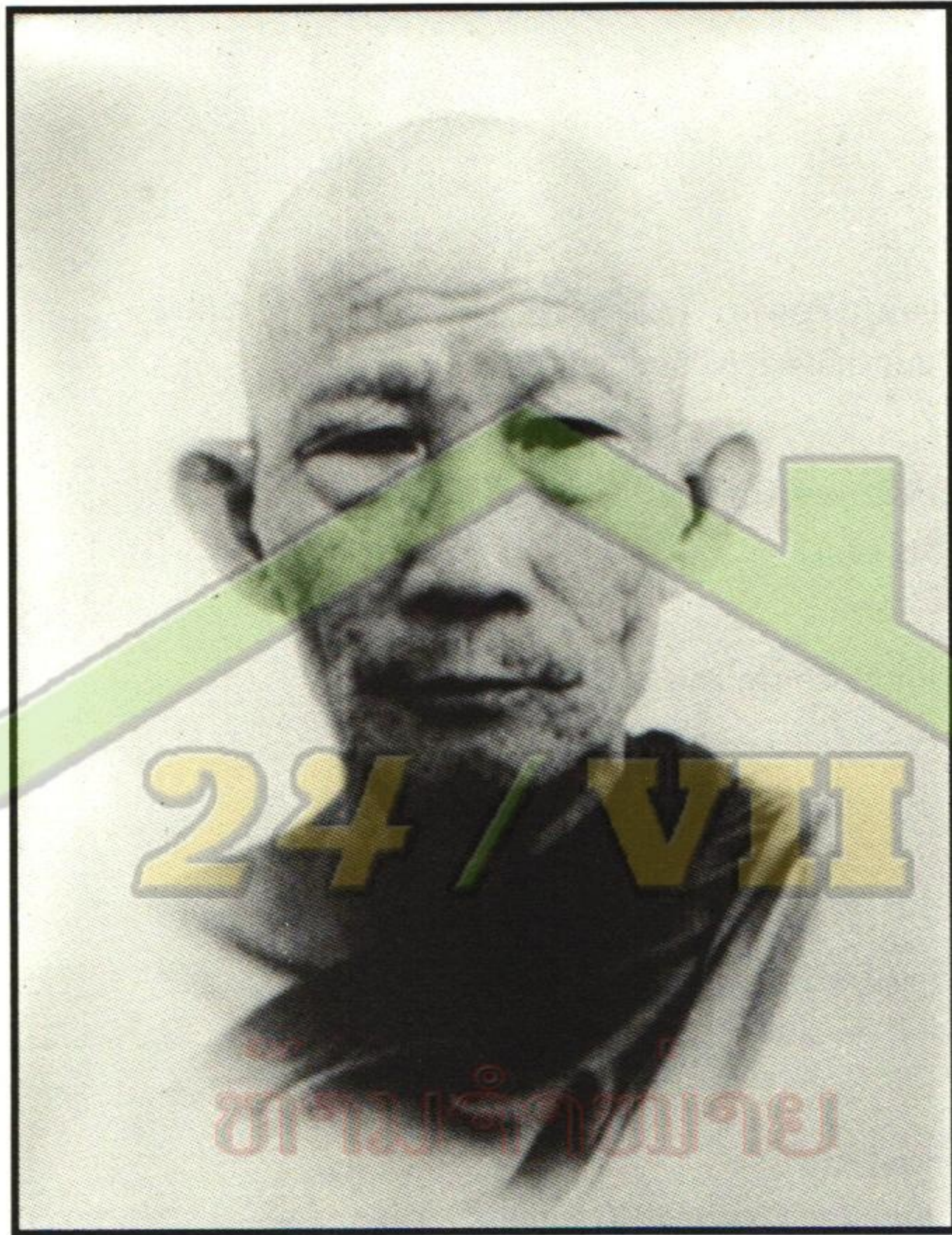
LAO P.D.R.

THE BUDDHIST ARCHIVE OF PHOTOGRAPHY
Sala Thammaviharn, Vat Suvanna Khili
Luang Prabang, Lao P.D.R.

ANANTHA PUBLISHING
Luang Prabang New York
P.O. Box 790, Luang Prabang, Lao P.D.R.
www.ananthabooks.com
publisher@anthabooks.com

ສາລະບານ
TABLE OF CONTENTS

ຄໍານໍາ	12
Preface	14
ບົດບັນນາທິການ	16
Editor's note	18
ຊີວະປະຫວັດສາທຸໂຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ (Biography of Pha Bunchankaeo Phothichitto, Lao)	20
ພາສາລາວໃນສາຍຕາຂອງສາທຸໂຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ (Philological Analysis, Lao)	39
Pha Bunchankaeo Phothichitto and Lao Philology	63
ບັນນານຸກົມ	86
Bibliography	86
ໃບຢັ້ງຢືນຂອງສາທຸໂຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ	94
Certificates related to the abbot's biography	94
ສ່ວນຄົງເຫຼືອຂອງວັດຈະນານຸກົມ	97
Facsimile reprint of the Lao Dictionary fragment	97
ຄະນະຮຽບຮຽງ	262
Editors	264
ຄໍາຂອບໃຈ	266
Acknowledgements	267

ສາທຸໂຫຍ່ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ເຈົ້າອະທິການວັດຊຽງມ່ວນ. ຮູບນີ້ອາດຖ່າຍໃນຊຸມປີ 1980.
Pha Bunchankaeo Phothichitto in the 1980s.

Silver gelatine DOP print, 18,9 x 24,6 cm, Collection of Vat Xiang Muan Vajiramangalaram,
Archive No. C2536R/Frame

*This publication honors the memory of
The Most Venerable
Pha Bunchankaeo Phothichitta Maha Thera,
Abbot of Vat Xiang Muan Vajiramangalaram in Luang Prabang/Laos*

ຄໍານໍາ

ປຶ້ມເຫຼັ້ມທີ່ທ່ານກຳລັງອ່ານຢູ່ນີ້ ເປັນຜົນງານຂອງການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈຮ່ວມກັນລະຫວ່າງນັກວິຊາການລາວສອງທ່ານຄື ທ່ານບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ ແລະທ່ານຄຳວອນ ບຸນຍະພອນ ແລະຜູ້ຊ່ຽວຊານເຢຍລະມັນສອງທ່ານ. ທ່ານທິໜຶ່ງຄື ທ່ານ ຮັນສ໌ ເກອອກ ເບີເກີ ນັກຖ່າຍຮູບ ນັກສິລະປິນ ແລະນັກຂຽນຜູ້ທີ່ມີຄວາມຜູກພັນອັນຍາວນານ ແລະມີຄວາມເຫຼື້ອມໃສໃນກິດຈະກຳທາງພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ ທັງມີຄວາມຫຼົງໄຫຼໃນຜືນແຜນດິນອາລະຍະທຳແຫ່ງເມືອງຊຽງທອງ. ທ່ານທີສອງແມ່ນທ່ານສາດສະດາຈານດຣ. ໂຟນເກີ ກຣາໂບສະກີ ເຊິ່ງເປັນຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານພາສາ ແລະປະຫວັດສາດລາວ, ເຄີຍສອນວິຊາວັນນະຄະດີພື້ນເມືອງລາວຢູ່ທີ່ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດໃນທ້າຍຊຸມປີ ຄ.ສ. 1990. ປັດຈຸບັນ, ຜູ້ກ່ຽວກຳລັງນຳພາໂຄງການຄົ້ນຄວ້າລາວ-ເຢຍລະມັນພາຍໃຕ້ຫົວຂໍ້ “ພະສົງລາວກັບຄວາມເປັນທັນສະໄໝ (The Lao Sangha and Modernity)” ເຊິ່ງເປັນການຮ່ວມມືທາງວິຊາການຢ່າງໃກ້ຊິດລະຫວ່າງມະຫາວິທະຍາໄລຮຳບວກ, ໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ ແລະຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດລາວ. ນັບແຕ່ມີເລີ່ມຕົ້ນຈົນມາຮອດປັດຈຸບັນ, ໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ ມີຄວາມກ່ຽວພັນຢ່າງໃກ້ຊິດກັບກິດຈະກຳຂອງຄະນະສົງ ແລະຍັງຄົງສືບຕໍ່ອະນຸລັກເອກະສານສຳຄັນໄດ້ຢ່າງເປັນຜົນດີຍິ່ງ ເພື່ອປົກປັກຮັກສາມູນມໍລະດົກທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາຂອງລາວໃຫ້ຍືນຍົງຄົງຢູ່ຕະຫຼອດໄປ.

ໃນໄລຍະປະຕິບັດການອະນຸລັກວັດຖຸບູຮານ, ຮູບພາບ ແລະເອກະສານຂອງເຫຼົ່າພະສົງອົງທີ່ມີບົດບາດຂັ້ນເຈົ້າອະທິການວັດຕ່າງໆ, ກຸ່ມນັກສຳຫຼວດໄດ້ຄົ້ນພົບເອກະສານສະບັບໜຶ່ງທີ່ສະດຸດໃຈຂອງພວກເພິ່ນ. ລາຍມືທີ່ຂີດຂຽນ ແລະ/ຫຼືບັນທຶກເພີ່ມຕື່ມ ເຊິ່ງປະປົນໄປໃນບາງໜ້າຂອງເອກະສານສະບັບດັ່ງກ່າວນີ້ ໄດ້ສ້າງຄວາມສົນໃຈໃຫ້ແກ່ນັກຄົ້ນຄວ້າເປັນພິເສດ. ບັນທຶກເຫຼົ່ານີ້ສະແດງເຖິງການນຳໃຊ້ຂອງຜູ້ເປັນເຈົ້າຂອງປຶ້ມ ເຊິ່ງເປັນສຳເນົາຕົ້ນສະບັບຂອງປຶ້ມວັດຈະນານຸກົມລາວເຫຼັ້ມທຳອິດ. ເຈົ້າຂອງປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ກໍຄືສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ, ອະດີດເຈົ້າອະທິການວັດຊຽງມວນ ວະຊິລະມັງຄະລາລາມ. ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ (1920-1996) ເປັນພະສົງຜູ້ຊົງຄຸນນະວຸດທິສູງ ເປັນພະເຖລະຕິວແບບແຫ່ງການຊອກສະແຫວງຫາຮຽນຮູ້ຮອບດ້ານໃນທຸກສາຂາ. ປຶ້ມ, ວາລະສານ ແລະເອກະສານຕ່າງໆ ທີ່ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕນຳໃຊ້ໃນການສຶກສາຂອງເພິ່ນນັ້ນ ເປັນຫຼັກຖານທີ່ສະແດງເຖິງພູມຄວາມຮູ້ອັນສູງສົ່ງ ແລະເປັນວິທີການກະທຳຢ່າງຊານສະຫຼາດຂອງນັກປາດ. ບາງຄົນນັບທັງຜູ້ທີ່ເປັນນັກປາດ, ອາຈານ ແລະ/ຫຼື ນັກຮຽນ ນິສິດ ນັກສຶກສາ ບໍ່ເຄີຍຄິດເລີຍວ່າຈະສົນໃຈນຳໃຊ້ວັດຈະນານຸກົມພາສາຊາດຂອງຕົນ; ສວນຫຼາຍຄິດແຕ່ວ່າ ພາສາລາວໃຜຈະເກັ່ງທໍ່ຄົນລາວ. ຄວາມຄິດແບບນີ້ເອງທີ່ສ້າງເປັນນິໄສໃຫ້ຄົນໜຸ່ມສາວສະໄໝນີ້ບໍ່ຮູ້ຮອດໜ້າຕາວັດຈະນານຸກົມລາວເປັນແນວໃດ. ຈາກການວິເຄາະແລ້ວເຫັນວ່າ ວິທີການນຳໃຊ້ວັດຈະນານຸກົມລາວຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕມີລັກສະນະ

ສ້າງສັນກໍຄື ການຄົ້ນຄິດພິຈາລະນາໄປໃນຕົວຂອງຄຳສັບໃນວັດຈະນານຸກົມເຫຼັ້ມນັ້ນ ແລະເພີ່ມຕື່ມຄວາມອຸດົມສົມບູນໃຫ້ແກ່ເຫຼົ່າຄຳສັບຕ່າງໆ. ສິ່ງທີ່ເວົ້າເຖິງນີ້, ທ່ານຜູ້ອ່ານຈະໄດ້ເຫັນເປັນຕົວຢ່າງໃນໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ດ້ວຍ .

ການວິເຄາະປຶ້ມວັດຈະນານຸກົມທີ່ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕນຳໃຊ້ເປັນພາຫະນະໃນການຮຽນ ແລະການໃຊ້ພາສາລາວນີ້ ທາງກຸ່ມວິຊາການພວກເຮົາໄດ້ໃຊ້ເວລາເກືອບເປັນປີ ເພື່ອວິເຄາະແລະຊອກຫາຕົ້ນສະບັບເດີມທີ່ສົມບູນ. ທັງນີ້ກໍເພາະວ່າ ເອກະສານຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕທີ່ທາງກຸ່ມວິຊາການໄດ້ຄົ້ນພົບນັ້ນບໍ່ສົມບູນ; ຂາດຫາຍໄປເປັນຕອນ ໂດຍສະເພາະແມ່ນໜ້າປົກ, ພາກຄຳນຳ ແລະເນື້ອໃນເຊິ່ງເລີ່ມແຕ່ຕົວ (ພະຍັນຊະນະ) ກ ຈົນຮອດຕົວ ດ ແລະ ແຕ່ຕົວ ປ ຈົນຮອດຕົວ ຮ. ສ່ວນທີ່ຖືກຄົ້ນພົບຈຶ່ງມີພຽງແຕ່ 5 ຕົວຄື ຕ, ຖ, ທ, ນ, ບ. ເບື້ອງຕົ້ນບໍ່ສາມາດຮູ້ໄດ້ວ່າຜູ້ແຕ່ງແມ່ນທ່ານໃດແທ້, ຈົນກະທັ່ງໄດ້ນຳເອົາສຳເນົາເອກະສານທີ່ຄົ້ນພົບນັ້ນໄປໃຫ້ອາຈານດວງເດືອນ ບຸນຍະວົງ ເບິ່ງຈຶ່ງຊາບວ່າ ເປັນເອກະສານຕົ້ນສະບັບຮ່າງວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວຂອງທ່ານມະຫາສິລາ ວິລະວົງ ຍາພໍເພິ່ນເອງເປັນຜູ້ແຕ່ງ ແລະຈັດພິມໂດຍກະຊວງສຶກສາທິການສະໄໝລາຊະອານາຈັກລາວ. ທາງທໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ແລະນຳສະເໜີຂໍ້ຈັດພິມສ່ວນຄົງເຫຼືອຂອງວັດຈະນະນາກົມພາສາລາວທີ່ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕໄດ້ນຳໃຊ້. ທັງນີ້ກໍຍ້ອນວ່າ ເອກະສານສ່ວນຄົງເຫຼືອທີ່ບັນຈຸດ້ວຍຂໍ້ຄວາມເພີ່ມຕື່ມ ແລະຂໍ້ຄິດເຫັນແບບນັກວິຊາການສະບັບນີ້ ເປັນຕົວຢ່າງອັນດີງາມທີ່ສາທິດການນຳໃຊ້ພາສາລາວຢ່າງຖືກຕ້ອງ ເຊິ່ງສົມຄວນທີ່ເຫຼົ່າພະສົງສາມະເນນ ໃນວິທະຍາໄລ ແລະສະຖາບັນການສຶກສາສິ່ງທົ່ວປະເທດຖືເອົາເປັນຕົ້ນແບບ.

ຈາກປະສົບການອັນຍາວນານຂອງເພິ່ນ ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ໄດ້ກາຍເປັນຜູ້ບຸກເບີກທິດທາງໃນການສຶກສາພາສາ ແລະອັກສອນສາດລາວ ແລວກ້າວສູ່ຄວາມສຳເລັດເປັນນັກປາດຂອງເຫຼົ່າພະສົງ ສາມະເນນໜຸ່ມນ້ອຍໃນປັດຈຸບັນ. ອະນາຄົດຈະສິດໃສໄດ້ດ້ວຍການຫັນຫຼັງຄືນບາດກ້າວໜຶ່ງເພື່ອເບິ່ງຄວາມມີມານະຈິດແຫ່ງຄວາມອິດທິນຂອງນັກປາດ ແລ້ວຟ້າວກ້າວກະໂດດຂຶ້ນດ້ວຍຄວາມເຊື່ອໝັ້ນໃນພະລັງຂອງຕົນ.

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 16 ມັງກອນ 2012
ອາຈານ ກິງເດືອນ ເນດຕະວົງ
ທີ່ປຶກສາໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ
ປະທານສະມາຄົມຫ້ອງສະໝຸດລາວ
ອະດີດຫົວໜ້າທໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດລາວ

PREFACE

This book is the outcome of collaborative research between two Lao scholars, Bounleuth Sengsoulin and Khamvone Boulyaphonh, and two German experts who supervise the project. The first expert, Hans Georg Berger, is a photographer, artist and writer who has a long-standing relationship with and devotion to the activities of the Buddhist Sangha of Luang Prabang as well as an obsession with the highly civilized land of Xiang Thong. The second person, Prof. Dr. Volker Grabowsky, is an expert of Lao language and history who taught traditional Lao literature at the National University of Laos during the late 1990s. Professor Grabowsky now leads a Lao-German research project entitled "The Lao Sangha and Modernity" where the University of Hamburg (Germany), the Buddhist Archive of Photography in Luang Prabang and the National Library of Laos closely collaborate. The Buddhist Archive of Photography, created by the Buddhist Sangha of Luang Prabang, has, since its creation in 2006, continuously achieved excellent results in the preservation of the Lao Buddhist heritage.

In the process of preserving and documenting ancient artifacts, photographs, and documents of various senior abbots, the research team stumbled over a most fascinating document. Handwritten notes scattered on many pages of this printed document stirred up the researchers' curiosity. These notes demonstrate how the owner of this copy made use of one of the earliest early Lao dictionaries. The owner's name is Pha Bunchankaeo Phothichitto, the late abbot of Vat Xiang Muan Vajiramangalaram. Pha Bunchankaeo Phothichitto (1920–1996) was an outstanding monk who was constantly in search of knowledge in all kinds of disciplines. The books, journals, and other documents which Pha Bunchankaeo Phothichitto used for his monastic studies give testimony to the high level of his knowledge and methodological approaches worthy of an eminent scholar. Some people – including scholars, teachers, and/or students – do not even think to have a dictionary of their own. They often think that for them as native speakers the Lao language does not pose any problem at all. This way of thinking is responsible for a widespread attitude among Lao youth today who do not consult any Lao dictionary. Pha Bunchankaeo Phothichitto used his Lao

dictionary in a very creative manner as is evident from his many glosses analyzing words and adding new entries. The reader sees numerous examples when looking through the present volume.

The team of researchers spent almost one year investigating the dictionary which Pha Bunchankaeo Phothichitto used for his studies of the Lao language; for the purpose of an analytic study they tried to find an original complete copy because the copy which they discovered in Pha Bunchankaeo Phothichitto's former abode, was incomplete. The title page, the preface, and all words with the initial consonants ກ until ດ and ບ until ສ are missing. The fragment only contains entries that begin with one of the following five consonants: ຕ, ຖ, ທ, ນ, ບ. At a first glance it was not evident who the compiler of this dictionary was. Only when a photocopy of the fragment was sent to Achan Douangdeuane Bounyavong to examine the document it became clear that it was the draft version of the Lao dictionary compiled by her father, Maha Sila Viravong, published by the Ministry of Education of the Kingdom of Laos. The National Library proposes to publish the fragment of the draft version which Pha Bunchankaeo Phothichitto had used because this fragment is a fine example demonstrating the proper use of the Lao language to monks and novices in monastic institutions throughout the country.

In the light of his long-lasting experience, Pha Bunchankaeo Phothichitto can be considered a pioneer in the study of Lao language and philology. He has now become a model scholar for senior monks as well as young novices. The future might be bright by going just one step back to the past to see the scholar's endurance and then jump to a higher level with confidence in one's own strength.

Vientiane, 16 January 2012
Achan Kongdeuane Nettavong
Advisor to the Buddhist Archive of Photography Luang Prabang
President of the Society of Lao Libraries
Former Director General of the National Library of Laos, Vientiane

ບົດບັນນາທິການ

ໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ຂຽນເປັນພາສາລາວໂດຍນັກຄົ້ນຄວ້າລາວສອງຄົນຄື ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ ແລະ ຄໍາວອນ ບຸນຍະພອນ. ບຸນເລີດໄດ້ຄົ້ນຄວ້າທາງດ້ານພາສາສາດຂອງສວນຄົງເຫຼືອຂອງວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວເຊິ່ງຄົ້ນພົບພ້ອມດ້ວຍເອກະສານອື່ນໆ ຢູ່ໃນກຸຕິຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕເຊິ່ງເຄີຍເປັນເຈົ້າອະທິການວັດຊຽງມ່ວນ ໃນເມືອງຫຼວງພະບາງ. ຄໍາວອນ ໄດ້ຄົ້ນຄວ້າຊີວະປະຫວັດຂອງເຈົ້າອະທິການວັດອົງສໍາຄັນອົງນີ້. ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ທີ່ບໍ່ມີຄວາມຮູ້ດ້ານພາສາລາວຢ່າງພຽງພໍ ເຂົ້າໃຈເນື້ອໃນຂອງໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ງ່າຍຂຶ້ນ, ສຈ. ໂຟນເກີ ກຣາໂບສະກີ ຈຶ່ງໄດ້ສັງລວມບົດຂຽນຂອງນັກວິຊາການລາວທັງສອງຄົນເປັນພາສາອັງກິດ ໂດຍເພີ່ມຄໍາອະທິບາຍບໍລິບົດທີ່ວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວສະບັບທໍາອິດ ໄດ້ຮັບການຮຽບຮຽງຂຶ້ນ. ນອກເໜືອຈາກນັ້ນ, ຍັງມີບັນນານຸກົມທັງທີ່ເປັນພາສາລາວແລະພາສາອັງກິດແນບໄວ້ໃນຕອນທ້າຍຂອງພາກວິເຄາະຂອງໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ອີກດ້ວຍ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນ, ສວນຄົງເຫຼືອຂອງວັດຈະນານຸກົມກໍໄດ້ຖືກຈັດພິມຄືນຢ່າງຄົບຖ້ວນ ແບບໜ້າຕໍ່ໜ້າຕາມທີ່ໄດ້ຄົ້ນພົບໃນກຸຕິຂອງສາທຸໂຫຍ. ຮູບພາບທັງໝົດທີ່ປະກອບຢູ່ໃນໜັງສືເຫຼັ້ມນີ້ ລ້ວນແຕ່ໄດ້ຮັບການອະນຸເຄາະຈາກສູນຂໍ້ມູນຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ.

ປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ເປັນເຫຼັ້ມທິສາມໃນການຈັດພິມປຶ້ມຊຸດ ທີ່ໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງໄດ້ຈັດພິມຂຶ້ນ. ການຈັດພິມປຶ້ມຊຸດມີເປົ້າໝາຍເພື່ອນໍາເອົາສິ່ງທີ່ໄດ້ຄົ້ນພົບຢູ່ໃນວັດຕ່າງໆໃນຫຼວງພະບາງອອກມາເຜີຍແຜ່ສູ່ສາທາລະນະຊົນທັງພາຍໃນ ແລະຕ່າງປະເທດ ເຊິ່ງໄດ້ດໍາເນີນມານັບຕັ້ງແຕ່ໂຄງການໄດ້ຮັບການສ້າງຕັ້ງຂຶ້ນໃນປີ ຄ.ສ. 2006. ການຈັດພິມແມ່ນໄດ້ຮັບຄວາມຮວມມືກັບທໍາສະໝຸດແຫ່ງຊາດລາວ. ປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ຈະໄດ້ແຈກຢາຍລໍາໃຫ້ແກ່ທ້ອງສະໝຸດ, ວັດວາອາຮາມ ແລະໂຮງຮຽນແຫ່ງຕ່າງໆໃນທົ່ວປະເທດ. ຂໍຂອບໃຈມາຍັງອານັ້ນທະການພິມ ເຊິ່ງເປັນສໍານັກພິມນ້ອຍທີ່ມີທ້ອງການຕັ້ງຢູ່ນະຄອນນິວຢອກ ແລະຫຼວງພະບາງ. ສໍານັກພິມແຫ່ງນີ້ຍັງສາມາດໃຊ້ໄດ້ໃນຕະຫຼາດໜັງສືສາກົນອີກດ້ວຍ.

ປຶ້ມທີ່ເປັນຮູບເຫຼັ້ມເຊິ່ງເຫັນຢູ່ໃນປັດຈຸບັນນີ້ ແມ່ນຄວາມພະຍາຍາມໃນການຄົ້ນຄວ້າຢ່າງກວ້າງຂວາງທີ່ສຸດ ເກີນກວ່າສິ່ງທີ່ໂຄງການເຊິ່ງມີກໍາລັງທາງດ້ານຊັບພະຍາກອນຈໍາກັດ ຈະສາມາດນຶກເຫັນພາບໄດ້ໃນໄລຍະເລີ່ມຕົ້ນ. ຂໍຂອບໃຈທ່ານສາດສະດາຈານ ດຣ. ໂຟນເກີ ກຣາໂບສະກີ ແຫ່ງມະຫາວິທະຍາໄລຮໍາບວກ, ປຶ້ມເຫຼັ້ມນີ້ໄດ້ກາຍເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງໂຄງການຄົ້ນຄວ້າ “ພະສົງລາວກັບຍຸກສະໄໝ” ເຊິ່ງທ່ານເປັນຫົວໜ້າ ແລະໄດ້ດໍາເນີນການຄົ້ນຄວ້າຢູ່ທີ່ສະຖາບັນອາຊີ-ອາຟະລິກາ ພາຍໃນມະຫາວິທະຍາໄລຂອງທ່ານ. ໂຄງການນີ້ໄດ້ວິເຄາະເອກະສານ ແລະຮູບພາບທີ່ເກັບຮັກສາໄວ້ຢູ່ໃນໂຄງການທີ່ຫຼວງພະບາງ ໃນຖານະເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງໂຄງການຄົ້ນຄວ້າແບບເປີດກວ້າງຂອງເຢຍລະມັນ ກ່ຽວກັບພົນລະວັດຂອງສາສະໜາຕ່າງໆໃນອາຊີອາຄະເນ.

ໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາຫຼວງພະບາງ ເປັນໜ້າວຽກໜຶ່ງຂອງໂຄງການມໍລະດົກທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາຂອງຄະນະສົງຫຼວງພະບາງ, ເປັນເຄື່ອງມືເພື່ອຊ່ວຍປົກປັກຮັກສາ, ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະເຜີຍແຜ່ປະເພນີທາງດ້ານສາສະໜາ ແລະວັດທະນະທໍາອັນດີງາມຂອງຊາວຫຼວງພະບາງ ນັບທັງມູນມໍລະດົກທາງດ້ານສິລະປະ ແລະພູມປັນຍາຂອງພະມະຫາເຖລະແຫ່ງພະພຸດທະສາສະໜາຂອງລາວ. ໂຄງການມໍລະດົກທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາ ເຊິ່ງຮັບການສ້າງຕັ້ງຂຶ້ນ

ໂດຍສາທູໂຫຍຄຳຈັນ ວິລະຈິດຕະມະຫາເຖລະ (1920 - 2007) ໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ຮັບຜິດຊອບການຈັດຕັ້ງທີ່ພິພິທະພັນພຸດທະສິນ, ການບູລະນະວັດປາກຄານ ແລະວັດຫາດສັງວ, ການອະນຸລັກຮູບພາບ ແລະເອກະສານປະຫວັດສາດທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາ, ການຈັດຕັ້ງການສອນວິທີປະຕິບັດວິປັດສະນາກຳມະຖານ ແລະການສ້າງຕັ້ງສະຖາບັນການສຶກສາສິ່ງຊັ້ນສູງ. ໂຄງການມໍລະດົກທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາໄດ້ກາຍເປັນບ່ອນເກັບມູນຂໍ້ມູນທາງດ້ານປະຫວັດສາດເຊິ່ງເປັນຜົນງານຂອງພະສົງ ແລະທ່ານນັກປາດທັງຫຼາຍຂອງຫຼວງພະບາງທີ່ໄດ້ສ້າງມາຫຼາຍຮ້ອຍປີ ຕາມຄຳແນະນຳສັ່ງສອນຂອງສາທູໂຫຍຄຳຈັນ ວິລະຈິດຕະມະຫາເຖລະ. ພວກເຮົາໄດ້ຮັບການເອື້ອອຳນວຍຢ່າງໜັກແໜ້ນ ແລະປະເສີດຍິ່ງ ຈາກມໍລະດົກຂອງພະມະຫາເຖລະທັງຫຼາຍເຊັ່ນ ສາທູໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ (1920 - 1996), ສາທູໂຫຍຄຳຝັນ ສີລະສັງວະໂລ (1901 - 1987), ສິມເດັດພະສັງຄະລາດ ທຳມະຍານະມະຫາເຖລະ (ບຸນທັນ ບຸບຜະລັດ [1891-1984]), ສາທູໂຫຍອຸນເຮືອນ ຫາສະປັນໂຍ (1928 - 1982) ແລະພະສົງອື່ນໆ ທີ່ໄດ້ສ້າງຜົນງານໄວ້ໃຫ້ແກ່ອະນຸຊົນຄົນລາວຮຸນຕ່າງໄປ ແລະຊາວໂລກ.

ພະພຸດທະສາສະໜາຂອງລາວເປັນໜຶ່ງໃນພະພຸດທະສາສະໜາແບບເຖລະວາດ ທີ່ຍັງໄດ້ຮັບການຄົ້ນຄວ້າ ແລະຮັບຮູ້ໜ້ອຍທີ່ສຸດ. ພວກເຮົາຫວັງວ່າ ປຶ້ມນ້ອຍໆເຫຼົ່ານີ້ຈະໄດ້ປະກອບສ່ວນຊ່ວຍແຜ່ກະຈາຍແສງສະຫວ່າງແຫ່ງມູນມໍລະດົກ ທັງຈະເປັນເຄື່ອງມືອັນເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ນັກຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ແລະນັກສຶກສາຂອງລາວໃນຫຼາຍປີຕໍ່ໜ້າ. ບັນນານຸກົມທີ່ມີຢູ່ໃນປຶ້ມເຫຼົ່ານີ້ເປັນເຄື່ອງມືທາງດ້ານວິຊາການທີ່ສຳຄັນອັນໜຶ່ງເພື່ອເຂົ້າເຖິງແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອັນກວ້າງຂວາງຂອງການວິໄຈກ່ຽວກັບປະເທດລາວໃນຍຸກປັດຈຸບັນ.

ການຈັດພິມ ແລະການແຈກຢາຍປຶ້ມເຫຼົ່ານີ້ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກມູນນິທິບາເດີ ເຊິ່ງເປັນມູນນິທິການກຸສົນ ມີສຳນັກຕັ້ງຢູ່ນະຄອນລອນດອນ ແລະໃນຂະນະດຽວກັນນີ້ກໍກຳລັງຊ່ວຍເຫຼືອຄະນະສົງຫຼວງພະບາງໃນວຽກງານດ້ານການບູລະນະ ແລະການສ້າງອາຄານຮຽນ ແລະທີ່ພັກສົງ. ຖ້າວ່າປາສະຈາກການສະໜັບສະໜູນຂອງມູນນິທິນີ້ແລ້ວ ພວກເຮົາຄົງຈະບໍ່ສາມາດຈັດພິມປຶ້ມເຫຼົ່ານີ້ ແລະນຳມາແຈກຢາຍແກ່ຫ້ອງສະໝຸດແລະວັດຕ່າງໆໃນທົ່ວປະເທດລາວໄດ້.

ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດຈະໄດ້ນຳເອົາປຶ້ມເຫຼົ່ານີ້ເຂົ້າໃນໂຄງການແຈກຢາຍປຶ້ມ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນສຳເລັດມາແລ້ວເປັນຢ່າງດີ, ແລະການຊ່ວຍເຫຼືອແບບນີ້ເປັນການຊ່ວຍເຫຼືອລ້າ. ຂໍຂອບໃຈໃນຄວາມພະຍາຍາມຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ, ເຊິ່ງເປັນການສຶກສາທີ່ຫາໄດ້ຍາກ ແລະສຳຄັນຍິ່ງໃນດ້ານພາສາສາດລາວ.

ຂໍສະແດງຄວາມຍ້ອງຍໍຊົມເຊີຍບັນດາທ່ານຜູ້ຂຽນຜົນງານດ້ານວິຊາການ ແລະຂໍຂອບໃຈເປັນຢ່າງຍິ່ງສຳລັບການມອບຜົນງານຂອງພວກທ່ານໃຫ້ເປັນການກຸສົນ, ເປັນຂອງຂວັນທີ່ປຸງມລິນດ້ວຍນຳໃຈມອບໃຫ້ແກ່ພວກເຮົາ.

ຮັນສ໌ ເກອອກ ເບີເກີ
ຜູ້ຮ່ວມກໍ່ຕັ້ງໂຄງການມໍລະດົກທາງດ້ານພະພຸດທະສາສະໜາ, ຫຼວງພະບາງ

EDITOR'S NOTE

This is a book in Lao language, written by Lao researchers and scholars, Bounleuth Sengsoulin and Khamvone Boulyaphonh. Achan Bounleuth gives a linguistic analysis of a fragment of a dictionary found in the papers of a Luang Prabang abbot, Pha Bunchaneko Photichitto. Achan Khamvone relates the biography of this important abbot. To make the book's contents accessible for readers who do not read Lao well or who do not speak Lao at all, Professor Volker Grabowsky wrote an English summary of the two Lao texts, and adds indications of the context in which the dictionary has been elaborated. A bibliography in Lao and English completes the scientific part of the book. The fragment is then fully reproduced, page by page, as we found it in the late abbot's papers. The photographs accompanying the texts are part of the Buddhist Archive of Photography in Luang Prabang.

This book is the third publication in a series published by the Buddhist Archive of Photography, Luang Prabang. The series aims to bring parts of the discoveries made in the monasteries of Luang Prabang since the archive's foundation in 2006 to the Lao and international public. Published in collaboration with the National Library of Laos, this book will be distributed free to libraries, monasteries and schools all over Laos. Thanks to Anantha Publishing, a small publishing house based in New York and Luang Prabang, it will be available on the international book market as well.

The book in its present form represents an effort of research that is much wider than what the Archive with its limited resources could have envisaged in the beginning. Thanks to Professor Dr. Volker Grabowsky, University of Hamburg, it became part of a research project, headed by him and developed at the Asien-Afrika-Institut of his university, *The Lao Sangha and Modernity*. This project analyzes documents and images preserved now at the Archive in Luang Prabang as part of an even wider German research project on the dynamics of religions in South-East Asia.

The Buddhist Archive of Photography is one of the activities of the Buddhist Heritage Project of the Sangha of Luang Prabang, an instrument to help preserve, understand and disseminate the rich cultural and religious traditions of Luang Prabang, and the intellectual and artistic legacies of some of the major figures of Lao Buddhism. Founded by Pha Khamchan Virachitta Maha Thera (1920-2007), the Buddhist Heritage Project is involved in the creation of a Museum of Buddhist Art, in restoration work at historic monasteries,

as Vat Pak Khan and Vat Hat Siao, in the conservation of historic Buddhist photographs and documents, the organization of Vipassana teaching retreats and in the creation of an Academy of Higher Buddhist Education. Following the teachings and advise of Pha Khamchan Virachitta Maha Thera, it is placed in the historic context of work done over hundreds of years by Buddhist monks and scholars of Luang Prabang. We are wonderfully nurtured by the legacies of monks like Pha Bunchankaeo Phothichitto (1920-1996), Pha Khamfan Silasangvaro (1901-1987), Somdet Pha Sangharat Thammayana Maha Thera (Bunthan Bupharat [1891-1984]) and Pha Oune Huean Hasapanyo (1928-1982), among others, who have left the results of their work to future generations of Lao people, and to the world.

Lao Buddhism is still one of the least known and researched forms of Theravada Buddhism. We hope that this modest book will shed more light on its legacy and heritage, and that it will be a useful tool for Lao researchers and students for many years to come. The bibliography contained in our book represents an important scientific tool that gives access to a broad field of contemporary research on Laos.

The production and distribution of this book are supported by the Badur Foundation, a philanthropic foundation based in London who at the same time is helping the Buddhist Sangha of Luang Prabang with important restoration works and the construction of school buildings and dormitories. Without the foundation's support, we would not have been able to produce this book and to bring it to libraries and monasteries all over Laos.

The National Library of Laos will include the book in its very successful book distribution program, and contribute in this way to make freely available what is, thanks to the researcher's effort, an important and rare study in Lao linguistics.

The authors must be congratulated for their scientific effort, and they must be thanked for offering their work as a *bun*, a generous gift to all of us.

Hans Georg Berger
Co-founder of the Buddhist Heritage Project, Luang Prabang

ຄຳວອນ ບຸນຍະພອນ

ຊີວະປະຫວັດສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ

ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ເຈົ້າອະທິການວັດຊຽງມ່ວນ ວະຊິລະມັງຄະລາລາມ ຫຼວງພະບາງ, ເປັນນັກປາດລາວອົງໜຶ່ງທີ່ພົ້ນເດັ່ນທີ່ສຸດໃນສະຕະວັດທີ 20. ເພິ່ນເກີດທີ່ເມືອງຫຼວງພະບາງເມື່ອວັນທີ 14 ເມສາ ຄ.ສ. 1920 ແລະກຳມໍລະນະພາບໃນແຜນດິນເກີດເມື່ອວັນທີ 30 ເມສາ ຄ.ສ. 1996. ພາຍຫຼັງທີ່ເພິ່ນ ມໍລະນະພາບບໍ່ດົນນານ, ຊັບສົມບັດຂອງເພິ່ນສ່ວນຫຼາຍກໍຖືກນຳອອກໄປໂດຍບໍ່ຮູ້ບ່ອນຢູ່. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ໂດຍຄວາມເປັນຈິງແລ້ວໃນປັດຈຸບັນນີ້ ຂອງສະສົມຈຳນວນໜຶ່ງທີ່ເປັນປຶ້ມຕຳລາ ແລະປຶ້ມບັນທຶກສ່ວນຕົວກໍໄດ້ ຖືກຄົ້ນພົບຢູ່ໃນກຸຕິຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ອະດີດເຈົ້າອະທິການວັດ. ໃນຈຳນວນເອກະສານ ທີ່ຂຽນດ້ວຍລາຍມື ແລະຕີພິມນັ້ນ ພະນັກງານໂຄງການປົກປັກຮັກສາເອກະສານຮູບພາບພະພຸດທະສາສະໜາ ໄດ້ພົບສ່ວນຄົງເຫຼືອຂອງເອກະສານພິເສດສະບັບໜຶ່ງ ເຊິ່ງເປັນສຳເນົາສະບັບຮ່າງຂອງວັດຈະນານຸກົມພາສາ ລາວສະບັບປັດຈຸບັນຫົວທຳອິດ ທີ່ຈັດພິມຂຶ້ນຄັ້ງທຳອິດໃນປີ ຄ.ສ. 1960. ເຖິງປານນັ້ນກໍຕາມ, ມັນເປັນທີ່ໜ້າ ເສຍດາຍຫຼາຍ ເພາະສ່ວນຕົ້ນ ແລະສ່ວນສຸດທ້າຍຂອງເອກະສານພິເສດສະບັບນີ້ໄດ້ຂາດຫາຍໄປ ແຕ່ວ່າໃນ ສ່ວນຄົງເຫຼືອທີ່ຄົ້ນພົບນີ້ ມີຂໍ້ຄິດເຫັນອັນຊົງຄຸນຄ່າທີ່ຂຽນດ້ວຍລາຍມືຂອງຜູ້ຊ່ຽວຊານທີ່ມີຄວາມສາມາດ ພິເສດທາງດ້ານພາສາສາດ. ຍິ່ງໄປກວ່ານີ້, ປຶ້ມບັນທຶກຈຳນວນຫຼາຍເຫຼັ້ມມີຄຳສັບພາສາລາວພ້ອມດ້ວຍຄຳ ອະທິບາຍຄຳສັບ ທີ່ໄດ້ຖືກຄົ້ນພົບຢູ່ໃນກຸຕິຂອງເຈົ້າອະທິການວັດ ພ້ອມກັບສ່ວນຄົງເຫຼືອຂອງເອກະສານ ທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງ ເປັນການສອງແສງສະຫວ່າງອີກເທື່ອໃໝ່ກ່ຽວກັບພູມປັນຍາລາວທີ່ມີລັກສະນະເປັນ ມູນເຊື້ອທາງດ້ານພາສາສາດ ແລະອັກສອນສາດລາວ. ດ້ວຍເຫດຜົນດັ່ງກ່າວນີ້, ສ່ວນຄົງເຫຼືອຂອງສະບັບຮ່າງ ວັດຈະນານຸກົມສະບັບທຳອິດນີ້ ຈະໄດ້ຈັດພິມເປັນແບບສຳເນົາທີ່ຖອດແບບຈາກຕົ້ນສະບັບພ້ອມກັບຊີວະ ປະຫວັດສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ແລະແນບດ້ວຍບົດວິເຄາະຢ່າງລະອຽດຕໍ່ຄຳອະທິບາຍຄຳສັບທີ່ ຂຽນດ້ວຍລາຍມືຂອງເພິ່ນ. ຜູ້ຂຽນຊີວະປະຫວັດແມ່ນ ຄຳວອນ ບຸນຍະພອນ ກໍເປັນຜູ້ທີ່ມີປະສົບການໃນດ້ານ ພະພຸດທະສາສະໜາລາວ ສ່ວນຜູ້ວິເຄາະຄື ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ ກໍເປັນຜູ້ທີ່ມີປະສົບການທາງດ້ານພາສາສາດ ລາວ. ບົດທີ່ເປັນພາສາອັງກິດເປັນບົດແປກ່ຽວກັບຊີວະປະຫວັດຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ເຊິ່ງຂຽນໂດຍ ຄຳວອນ ສ່ວນການສຶກສາ-ວິເຄາະທາງດ້ານອັກສອນສາດຂອງ ບຸນເລີດ ຈະເປັນພຽງແຕ່ ການສະຫຼຸບສັງລວມເທົ່ານັ້ນ ເພາະຖ້າຈະແປໃຫ້ໝົດສົມບູນ ກໍຄົງຈະເປັນການອ່ານເຂົ້າໃຈຍາກສຳລັບທ່ານ ຜູ້ອ່ານທີ່ບໍ່ມີຄວາມສາມາດອ່ານບົດທີ່ເປັນພາສາລາວ.

ສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ນາມເດີມຊື່ວ່າ ບຸນຈັນ ນາມສະກຸນ ໂພທິແກ້ວ ເກີດເມື່ອວັນພຸດ ແຮມ 11 ຄ່ຳ ເດືອນ ຫາ (5) ປີວອກ ພ.ສ. 2463 ກົງກັບວັນທີ 14 ເມສາ ຄ.ສ. 1920¹ ທີ່ບ້ານຊຽງມ່ວນ ເຂດຊຽງທອງ ເມືອງແລະແຂວງຫຼວງພະບາງ. ໃນເວລານັ້ນສົມເດັດພະເຈົ້າສີສະຫວ່າງວົງເປັນເຈົ້າຊີວິດ ຫຼວງພະບາງເຊິ່ງເປັນເມືອງໃນອາລັກຂາຂອງຝຣັ່ງມາຕັ້ງແຕ່ປີ ຄ.ສ. 1893. ບຸນຈັນ ໂພທິແກ້ວເປັນບຸດຄົນ ດຽວຂອງທ່ານເພຍສິງ ບ້ານຫຼັກຄຳ ແລະນາງເພຍຄຳອື່ນ ບ້ານຊຽງມ່ວນ. ບິດາເປັນພະນັກງານໂທລະເລກ ແລະມານດາມີອາຊີບຄ້າຂາຍ. ເພິ່ນເປັນຫຼານຂອງທ່ານອາຈານຫຼ້າ ອຸປະຕິກະດາບິດ ວັດປ່າມ່ວງຝັ່ງຊຽງແມນ ກົງກັນຂ້າມກັບເມືອງຫຼວງພະບາງ ເຊິ່ງເຖິງແກ່ກຳເມື່ອປີ ຄ.ສ. 1926 ອາຍຸ 76 ປີ². ບຸນຈັນ ໂພທິແກ້ວມີນ້ອງ ຊາຍຕ່າງມານດາຄົນໜຶ່ງຊື່ວ່າ ທ່ານຄຳຜູຍ ປັດຈຸບັນຢູ່ປະເທດການາດາ³.

ການສຶກສາ

ເມື່ອປີ ຄ.ສ. 1929 ອາຍຸ 8-9 ປີ ບຸນຈັນ ໂພທິແກ້ວໄດ້ເຂົ້າຮຽນຂັ້ນປະຖົມ ຢູ່ທີ່ໂຮງຮຽນປະຖົມສຶກສາ ໃນເມືອງຫຼວງພະບາງ. ຫຼັກປິຕ່ຳຄືເມື່ອປີ ຄ.ສ. 1935, ເພິ່ນໄດ້ໄປຮຽນຕໍ່ຂັ້ນມັດທະຍົມຕອນຕົ້ນທີ່ນະຄອນ ຫຼວງວຽງຈັນເປັນເວລາ 4 ປີ. ເມື່ອຮອດປີ ຄ.ສ. 1939, ເພິ່ນໄດ້ໄປຮຽນມັດທະຍົມຕອນປາຍທີ່ໂຮງຮຽນ ຕາໂຫແກ່ງ ນະຄອນຮ່າໂນ້ຍ ປະເທດຕິງແກງ (ຫວຽດນາມ). ຢູ່ທີ່ນັ້ນ ບຸນຈັນ ໂພທິແກ້ວ ໄດ້ມີເພື່ອນນັກສຶກສາ ລາວທີ່ສະໜິດສະໜົມກັນຫຼາຍທີ່ສຸດຄື ທ່ານປະທານໄກສອນ ພິມວິຫານ ອະດີດເລຂາທິການໃຫຍ່ພັກປະຊາ ຊົນປະຕິວັດລາວ, ນາຍົກລັດຖະມົນຕີ ແລະປະທານປະເທດແຫ່ງສາທາລະນະລັດປະຊາທິປະໄຕປະຊາຊົນ

¹ ຕໍ່ກັບວັນເກີດຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ, ມີເອກະສານທາງການສອງສະບັບຂຽນໄວ້ກົງກັນ. ສະບັບໜຶ່ງແມ່ນໃບຢັ້ງ ຍືນການສຶກສາ, ເອກະສານເລກທີ C2560R.EAP Buddhist Archive. ອີກສະບັບໜຶ່ງແມ່ນໃບລາຍເກີດ, ເອກະສານເລກທີ C2561R/V.EAP Buddhist Archive. ເອກະສານທັງສອງສະບັບນີ້ລ້ວນແຕ່ລະບຸໄວ້ວ່າ ວັນເກີດຂອງເພິ່ນແມ່ນວັນທີ 6 ເມສາ 1924. ຍັງມີເອກະສານອີກສະບັບໜຶ່ງທີ່ໝາຍເລກຮຽກ BAD-04.0098.EAP Buddhist Archive ໄດ້ລະບຸວັນເກີດຂອງສາທຸໂຫຍ ບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕໄວ້ຕ່າງຈາກສອງສະບັບທີ່ກ່າວມາຄືລະບຸວ່າ ວັນທີ 14 ເມສາ 1920. ເອກະສານສະບັບນີ້ເວົ້າກ່ຽວກັບຊີວະ ປະຫວັດຫຍໍ້ຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ເຊິ່ງອ່ານໃນພິທີຊາປະນະກິດສິບຂອງເພິ່ນ.

ເມື່ອສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕເປັນເພື່ອນສະໜິດສະໜົມ (ຕາມການບອກເລົ່າຂອງອາຈານສີພັນ ສິລິມຸງຄຸນແມ່ນ ທ່ານທັງສອງນີ້ເປັນສຽວກັນ) ກັບທ່ານປະທານໄກສອນ ພິມວິຫານ ທີ່ກຳລັງສຶກສາຢູ່ຮ່າໂນ້ຍໃນໄລຍະເວລາດຽວກັນ ເຊິ່ງເກີດໃນປີ ຄ.ສ. 1920. ສິ່ງນີ້ສະແດງວ່າ ວັນເກີດທີ່ປາກົດຢູ່ໃນເອກະສານທາງການທັງສອງສະບັບທີ່ກ່າວມານັ້ນ (ໃບຢັ້ງຍືນການສຶກສາ ແລະໃບລາຍເກີດ) ອາດຈະຖືກປ່ຽນແປງໃຫ້ເໝາະສົມສຳລັບເຫດຜົນໃດໜຶ່ງ ຫຼືບໍ່ດັ່ງນັ້ນກໍແມ່ນຍ້ອນການແຈ້ງເກີດຄາດເຄື່ອນ. ໃນຄາວກ່ອນ, ການເກີດມີລັກສະນະເປັນໄປຕາມປະເພນີ ຫຼາຍກວ່າເປັນໄປຕາມວິທີທາງການແພດ ຈຶ່ງມັກບໍ່ມີການບັນທຶກມື້ເກີດ. ພໍແມ່ຕ້ອງແຈ້ງເກີດໃຫ້ລູກ (ຜູ້ເກີດ) ເມື່ອຕົນເຫັນວ່າ ລູກມີອາຍຸພໍເຂົ້າໂຮງຮຽນໄດ້ ເຊິ່ງບາງກໍລະນີກໍອາດມີການຄາດເຄື່ອນຈາກຕົວ ຈິງ. ຍິ່ງກວ່ານັ້ນ, ການເຮັດໃບລາຍເກີດ (ໃບແຈ້ງເກີດ) ເຊິ່ງຖືວ່າເປັນເອກະສານທາງການ ກໍມັກດຳເນີນການເມື່ອຜູ້ເກີດສຳເລັດ ການສຶກສາໃນແຕ່ລະຂັ້ນ ເພື່ອໃຊ້ເປັນເອກະສານປະກອບໃນການອອກໃບຢັ້ງຍືນການສຶກສາ ແລະ/ຫຼືປະກອບເອກະສານຮຽນຕໍ່ ຫຼືຂໍເຂົ້າການ. ກໍລະນີນີ້ກໍຍັງມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ສູງວ່າ ການແຈ້ງເກີດຄົງມີການຄາດເຄື່ອນຈາກຕົວຈິງຫຼາຍກວ່າກໍລະນີທີ່ກ່າວມາ. ກໍລະນີຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕກໍອາດຕົກຢູ່ໃນສະພາບດັ່ງກ່າວ ເພາະຢູ່ໃນໃບລາຍເກີດຂອງເພິ່ນນັ້ນມີການແຈ້ງເກີດ, ລົງລາຍເຊັນ ແລະຈຳກາຍຢັ້ງຍືນ ຢ່າງເປັນທາງການໃນວັນທີ 7/4/1939. ຄວາມຄາດເຄື່ອນ ແລະ/ຫຼືການປ່ຽນແປງເຊັ່ນນີ້ຂ້ອນຂ້າງ ມັກເກີດຂຶ້ນສະເໝີໃນປະເທດລາວໃນສະໄໝເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ແລະພາຍຫຼັງເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນຢູ່ໃນເຂດທາງ ໄກສອກຫຼີກ.

² ເບິ່ງເອກະສານເລກທີ C3577R.EAP Buddhist Archive.

³ ຂໍ້ມູນນີ້ໄດ້ຈາກທ້າວບຸນຈັນ ຈັນທະວັນ ສັງຄະກາລີ (ສັງຄະລີ) ວັດຊຽງມ່ວນ ຜູ້ເປັນລູກລ້ຽງຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ເມື່ອວັນທີ 17 ຕຸລາ ຄ.ສ. 2011. ເຖິງປານນັ້ນກໍຕາມ, ຍັງມີຂໍ້ມູນທີ່ຕ່າງຈາກນີ້ຄືໃນເອກະສານ “ປະຫວັດຫຍໍ້” ໝາຍເລກຮຽກ BAD-04.0098.EAP Buddhist Archive ເຊິ່ງໃຊ້ອ່ານໃນວັນຊາປະນະກິດສິບຂອງສາທຸໂຫຍບຸນຈັນແກ້ວ ໂພທິຈິດໂຕ ວັດຊຽງມ່ວນ ເມື່ອປີ ຄ.ສ. 1996 ນັ້ນ ຂຽນວ່າ “...ແຕ່ມີນ້ອງຕ່າງມານດາຄົນໜຶ່ງ ປັດຈຸບັນຢູ່ປະເທດອິດສະຕາລີ”.

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ